

ІНГУЛЕЦЬ — річка у Кіровоградській, Дніпропетровській, Миколаївській та Херсонській областях, права притока **Дніпра** (впадає у протоку Інгулку). Довжина 557 км, площа басейну 14 460 км². Бере початок у балці на Зх. від с. Топило Знам'ян. р-ну Кіровоград. обл. Тече у межах пд. відрогів *Придніпровської височини*, потім *Причорноморською низовиною*; верхня частина бас. І. лежить у межах лісостеп., нижня — степ. зон. Гол. притоки: праві — **Бешка**, **Бокова**, **Верблюжка**, **Висунь**; ліві — **Березівка**, **Жовта**, **Зелена**, **Кам'янка**, **Саксагань**. Долина трапецієподібна, асиметрична, у серед. частині на окремих ділянках утворює неглибокі каньйони; завширшки у верхів'ї 1,5–3,0 км, у пониззі — 4–5 км. У нижній течії долина терасована, завширшки до 5 км. Річище майже по всій довжині дуже звивисте. Шир. природ. річища у верхів'ї переважно 2–10 м, нижче — 20–50 м, у пониззі — 90–160 м, подекуди до 250 м. Глиб. річки у верхів'ї 0,3–1,5 м, у серед. і нижній течіях — від 0,5–0,7 м на перекатах до 1,5–6,0 м у плесах. У верхів'ї природні плеса замулені, заболочені, заросли очеретом, місцями розчищені. У серед. течії І. перетинає УЩ, у річищі спостерігається відслонення кристаліч. порід (гранітів, гнейсів, кварцитів, вапняків) у вигляді невеликих порогів, крутих скелястих берегів. Гирлова ділянка І. довж. 76 км (до м. *Снігурівка*) розчищена і поглиблена. У верх. частині бас. на лівих притоках (Серебрянка, Березівка, Кам'янка тощо) розповсюджене явище біфуркації — з'єднання долин цих приток з верхів'ями р. *Цибульник*,

Омельник І — результат дії талих вод Дніпров. льодовика, коли вода з бас. Дніпра перетікала в І. Похил річки 0,36 м/км. Живлення переважно снігове і дощове. Пересічна витрата води бл. 10 м³/сек. Льодостав триває від поч. грудня до 2-ї декади березня.

Уздовж берегів багато виходів залізоруд. порід. У р-ні видобутку заліз. руди річка декілька разів була випрямлена і відведена від кар'єрів. Ґрунти верх. частини бас. І. — чорноземи звичайні, мало- і середньогумусні на лесових породах, нижньої — чорноземи пд., мало- і слабогумусні на лесових породах; також поширені лучні чорноземи і дернові осолоділі глейові ґрунти та солоді у чисел. подових зниженнях рельєфу. Гідрол. пости побл. с. Олександрівка, Іскрівка, **Кривого Рогу** та смт **Калінінське**. Бас. І. зарегульов. ставками (понад 1500) та водосховищами (18, з них 2 — великі) заг. пл. водного дзеркала 106 км² та об'ємом 760 млн м³. Споруджено **Інгулецький канал**, який є джерелом живлення **Інгулецької зрошувально-обводнювальної системи**. Воду використовують для госп.-побут., пром. і с.-г. потреб, розведення риби, зрошення і рекреації. У бас. І. — значна кількість пром. кар'єрів, хвостосховищ, відвалів пром. відходів. В І. надходить вода з Дніпра по каналу Дніпро-Інгулець. У межах м. *Олександрія*, **Жовті Води**, Кривий Ріг в річку здійснюється скид госп.-побут. і пром. стічних вод. У р-ні дії гірничоруд. підприємств Кривбасу стік І. забруднюється високомінераліз. скидом з великої кількості хвостосховищ, накопичувачів шахт. вод. Разом з мінераліз. стоком у річку потрапляє безліч зважених речовин — техноген. нерудних мінералів у вигляді окалини й уламків кристалів кутастої та голчастої форм, що осідають в річищі і негативно впливають на іхтіофауну на великій відстані від місця впадіння. Щорічно після закінчення осн. скидів мінераліз. стоку в осінньо-зимово-ранньовесняний період проводиться спец. «промивка» річища прісною водою з Карачунів. водосховища. У бас. І. розташ. м. Жовті Води, **Знам'янка**, **Інгулець**, Кривий Ріг, Олександрія, Снігурівка.

Л. І. Зеленська, В. В. Дем'янов

Бібліографічний опис:

Інгулець / Л. І. Зеленська, В. В. Дем'янов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-13332>. — Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).